

Mere mælk på mindre foder er realistisk for mange

I mange besætninger er det faktisk muligt at få mere – eller mindst det samme – mælk på mindre foder. Det kræver, man kigger efter og justerer de steder i produktionen, som dæmper energiudnyttelsen.

Mere mælk på mindre foder er realistisk for mange

Af fagjournalist
Finn Strudsholm,
AgroTech

I mange besætninger er det muligt at få mere mælk på mindre foder. Typiske temaer at kigge på er ustabilitet i fodringen, sygdom og stress hos køerne, en fodring som ikke passer til køernes behov eller, at energi- og proteinniveau ikke passer til mælkeproduktionen.

L&F, Kvæg: Energiudnyttelsen skal op

Landbrug og Fødevarer, Kvæg, har formuleret et mål i sin strategi, der siger, at energiudnyttelsen hos malkekøer skal hæves fra 93 til 97. Når det er vigtigt, er det fordi, der er penge i en høj energiudnyttelse (lig med mindre foder pr. kg produceret mælk) – og samtidig betyder en høj energiudnyttelse, at danske mælkeproducenter fortsat er i front med mindst mulig belastning af klima og miljø.

For at understøtte målet om en højere energiudnyttelse har L&F, Kvæg, derfor de sidste tre år igangsat flere projekter, som har analyseret årsager til lav energiudnyttelse, peget på løsninger og sikret, at ny viden om energiudnyttelse bliver omsat til praksis i stalden.

Der er noget af komme efter

Der er stor spredning i energiudnyttelsen mellem besætninger. I mange danske besætninger kender man ganske vist ikke energiudnyttelsen særlig præcist. Men data fra besætninger i KvægNøglen - hvor mælk og tilvækst kan holdes op mod forbrugt foder – viser typisk resultater som i figur 1.

Figuren viser, at over halvdelen af alle besætninger i

KvægNøglen har en energiudnyttelse på under 95 og dermed et stykke op til målet på 97. Men figuren viser også, at mange besætninger ligger rigtig fint og, at det kan lade sig gøre at nå en energiudnyttelse på 97 eller endnu højere.

Hvor gemmer energiudnyttelsen sig?

Hvis vi gerne vil have en bedre energiudnyttelse, når vi kører i bil (altså køre længere på literen) er det normalt forholdsvis enkelt: Vi skal ikke køre helt så stærkt og så sørge for at gearer hurtigt op og så holde omdrejningerne på maksimalt 2.000. Så kan mange bilister hæve energiudnyttelsen med både 10 og 15 procent.

Helt så enkelt er det ikke at hæve energiudnyttelsen, når det handler om en stor flok malkekøer i en løsdriftstald med masser af teknik og personer,

som udøver forskelligt management. Her spiller mange biologiske og tekniske faktorer ind, og tingene er derfor komplicerede. Samtidig skal produktionen være enkel og praktisk, og der er derfor tit forhold, der ikke er så lette at ændre på.

Alligevel kan vi godt give nogle konkrete bud på årsager til nedsat energiudnyttelse blandt danske malkekøer. Det er sket i tabel 1, som stammer fra Videncentret for Landbrug, Kvæg, og bygger på analyser på data fra KvægNøglen og Kvægdatabasen, på telefoninterviews med landmænd og på forskning, projekter og erfaringer om emnet.

Ens og kedeligt er bedst

Jo mindre variation mellem hver mundfuld, mellem hvert måltid og hver dagsration, jo bedre er det for køernes energiudnyttelse. Det handler derfor om at blande fuldfoderet præcist og ens fra dag til dag, at undgå for mange foderskift og om at blande en ration, som

køerne æder ovenfra uden sortering.

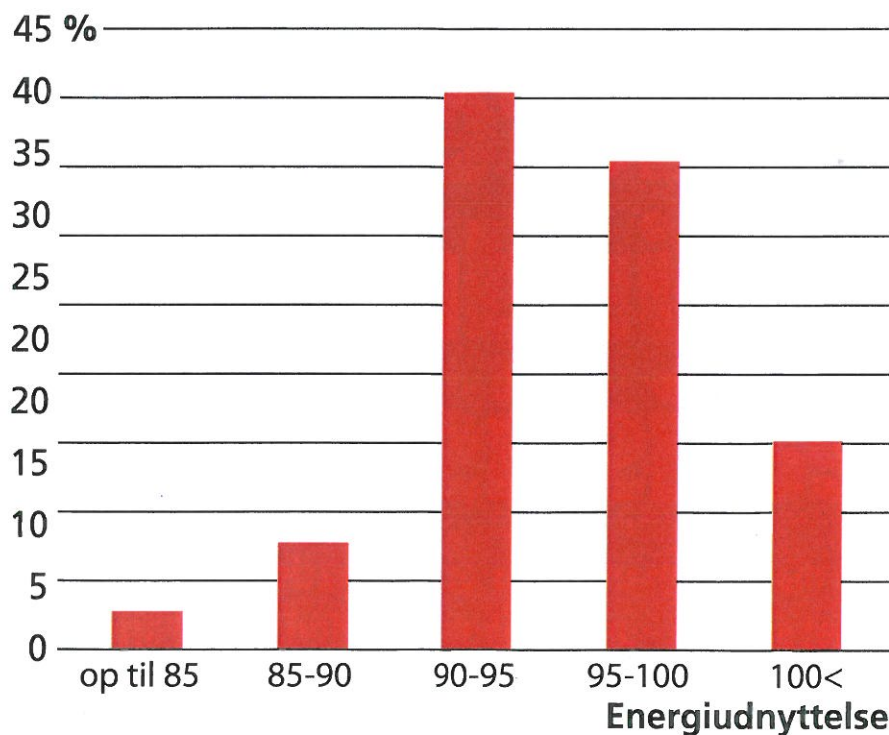
Det er nemlig også helt afgørende for energiudnyttelsen, at køerne ikke sorterer i foderet når det ligger i foderstrengen. Kan køerne sortere, vil mange af dem æde en ration, som slet ikke svarer til den, som er planlagt i foderplanen.

Nogle køer (typisk de stærke, som tager først) vil få en ration med meget kraftfoder og risiko for dårligt vommiljø. Og andre (de svage) må klare sig med den ration, der er tilbage, når der er sket sortering. Den rest er typisk for rig på grovfoder, og køerne, som får den ration, mangler energi til mikroberne i vommen, og/eller de producerer for lidt mælk.

Foderniveauet skal passe

Målet i besætningen bør være, at mælkeydelsen trækker foderniveauet op og ikke omvendt. Disciplinen i fodringen er altså 'at trække foderoptagelse' i stedet for 'at skubbe mælkeydelse'.

Spredning i energiudnyttelse, stor race, konventionel

Tabel 1. Kilder til nedsat energiudnyttelse i mælkeproduktionen

Kilde	Procent
Svingende ration/ustabil fodring	02-maj
Overfodring med energi	02-juni
Sygdomme, for eksempel klove, ketose, SARA	02-marts
Stress og uro	01-februar
Store udsving i huld	01-februar
Overskud af protein	02-april
Foderspild	02-marts

Kilde: Ole Aaes, VFL, Kvæg.

Hvis foderplanen er lavet efter et for højt ydelsesniveau - for eksempel til 1.000 eller 1.500 kg over den faktiske ydelse - bliver rationen typisk for koncentreret. Det betyder en overfodring med kraftfoder, og udnyttelsen af grovfoderet i vommen falder. Både på grund af et lavt pH og en unødigt høj passagehastighed af partiklerne ud af vommen.

Øverskud af protein koster energi

Øverskydning med protein betyder, at køerne bruger energi på at udskille det øverskydende kvælstof. Det sker i urinen og syntesen af kvælstof til en form, så køen kan komme af med det (urinstof), og det koster masser af energi.

Ureatallet i tanken er et godt mål for, om køerne får for meget protein i forhold til energi. Ureatallet (målt som et rullende gennemsnit af de sidste tre målinger) bør ligge i den nedre del af referenceintervallet på tre til fem. Ligger ureatallet konstant mellem fire og fem eller endnu højere, er der typisk mulighed for en bedre energiudnyttelse ved at dæmpe proteinniveauet.

Teoretisk kan køer først i laktationen klare sig med 16 procent råprotein i foderet, men usikkerheder i den praktiske fodersituation betyder, at niveauet tit skal være lidt højere for at nå maksimal ydelse. Sidst i laktationen har køerne altid behov for protein, og kan der differentieres i stalden via gruppeinddeling eller via mindre kraftfoder fra automaten, er det rigtig godt for energiudnyttelsen.

Stress, uro og sygdomme tapper energi

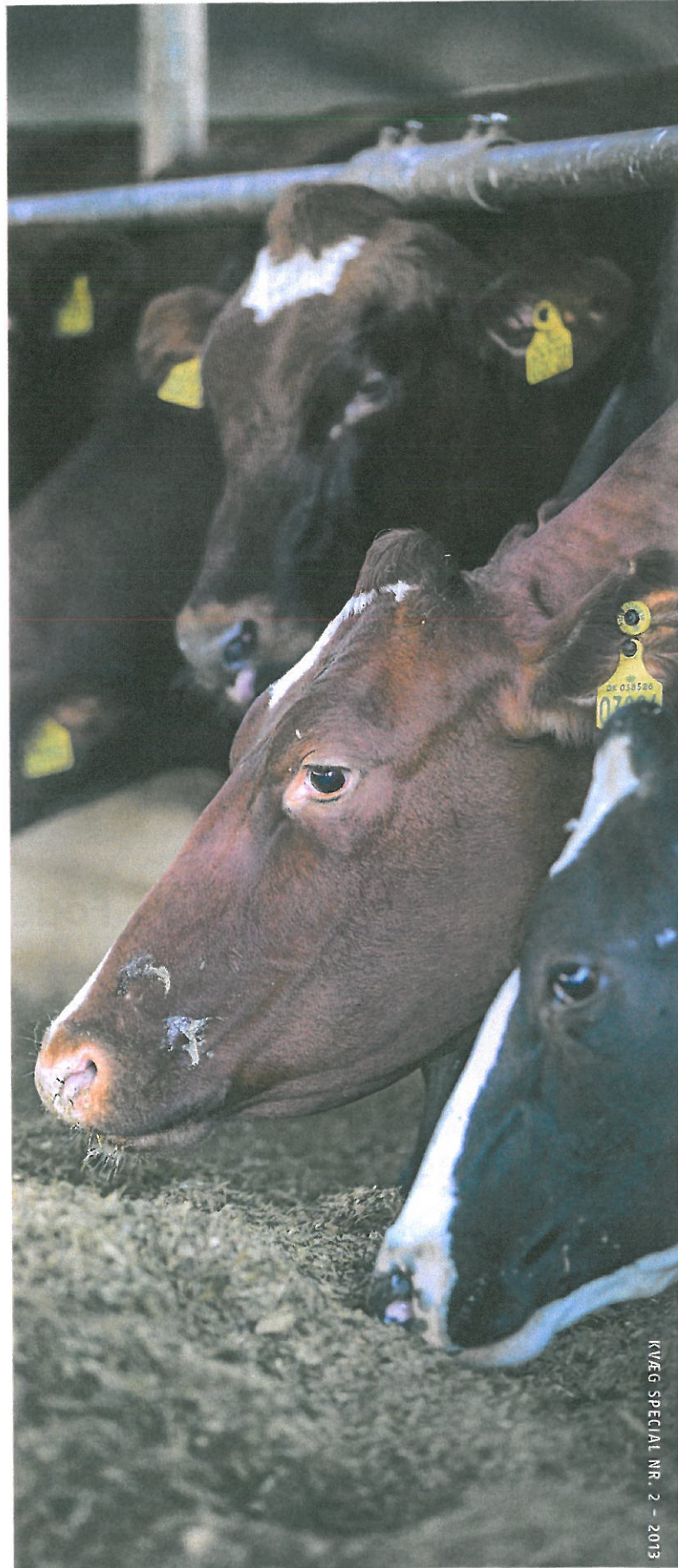
Miljøet i stalden og under malkning skal helst være stille og roligt. Stress blandt køerne kan både skyldes mennesker og håndtering i stalden, men også konflikter mellem køer koster energi. Det kan for eksempel være på grund af for få sengebåse eller kamp om ædeplads ved foderbordet.

Også lang ventetid ved malkning er en stress-faktor, så jo kortere tid køen skal vente på malkning, jo bedre tid har hun til andre aktiviteter - for eksempel til at hvile i sengebåsen. Mindre ventetid betyder også mindre 'stå-belastning' af klove og ben og på den måde også mindre belastning/stress.

Sygdomme belaster og koster energi, og det gør også køens restituering, hvis hun har været syg og er ved at komme sig igen. Typiske sygdomme, som kan koste på energiregnskabet er mastitis, klov- og stofskiftesygdomme eller skjulte sygdomme som sur vom eller subklinisk ketose.

Nyt værktøj laver energi-tjek

Energiudnyttelsen i en besætning er som regel summen af en række faktorer. Som et led i L&F, Kvægs, aktuelle initiativer omkring energiudnyttelse har en gruppe rådgivere i DLBR derfor sammen med Videncentret for Landbrug udviklet et værktøj, som gør det let at screene efter mulige forbedringer med hensyn til energiudnyttelse i besætningen. Du kan læse nærmere om værktøjet i næste artikel.

Det er helt afgørende for energiudnyttelsen, at køerne ikke sorterer i foderet. Foto: Jens Tønnesen